

И. И. ГЛУЩЕНКО
г. Херсон

ОСОБЕННОСТИ ВЕРБАЛЬНОЙ ПАМЯТИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

В статье рассматривается проблема функционирования вербальной памяти у младших школьников с задержкой психического развития (ЗПР). Освещены качественные и количественные результаты экспериментального исследования, которые позволяют проанализировать особенности запоминания младшими школьниками с задержкой психического развития, разнообразного за сложностью речевого материала.

Ключевые слова: вербальная память, вербальная сетка, младшие школьники, задержка психического развития (ЗПР), речевой материал.

Стаття надійшла до редколегії 15.04.2015

УДК 37.035.6

Н. І. ГОЛУБЄВА
м. Запоріжжя
nativ29@meta.ua

РЕАЛІЗАЦІЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЧЕРЕЗ НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС НА ПРИКЛАДІ ЛІЦЕЇВ З ПОГЛИБЛЕННОЮ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ

Статтю присвячено актуальній проблемі сьогодення – важливості патріотичного виховання молоді шкільного віку через навчальний процес на прикладі ліцеїв з поглибленою військово-фізичною підготовкою, адже в системі навчально-виховної роботи подібних навчальних закладів патріотичне виховання є чи не найголовнішою частиною всього навчального процесу. Значна увага в статті приділяється особистості самого вчителя, його особистісних якостей та особистих переконань. Автор статті узагальнює власний практичний досвід і надає конкретні рекомендації по педагогічній діяльності, які стануть в нагоді тим, хто планує присвятити своє життя навчанню та вихованню молодого покоління, як і тим, хто вже став учасником творення української держави.

Ключові слова: патріотичне виховання, особистість, вчитель, військовий ліцей, молодь, навчально-виховна робота, громадянин.

На превеликий жаль, патріотизм довгий час був «не в моді». У підростаючій молоді часто відсутні гордість за свою країну, землю... Зараз забули про істину, що духовність особистості та інтелект завжди цінувались значно вище будь-якого статку, і намагаються з усіх боків привабити молодь лише матеріальною зацікавленістю. При такій диспропорції в суспільстві важко виховувати патріота, надійного захисника країни. Виходячи зі ситуації, що склалась, патріотичні ідеї в навчальних концепціях останнім часом повинні бути домінуючими. Можна з впевненістю сказати, що патріотичне виховання в наступні роки має займати чи не найважливіше місце в розвитку українського суспільства, бути

головною ціллю молодіжної політики держави. Очевидно, що на сучасному етапі необхідно активізувати роботу за ідеологічним, духовно-моральним напрямленнями. Для цього необхідно розробити єдину ідеологічну молодіжну політику, яка б об'єднала і направила наше суспільство на шлях відродження України. Пріоритет інтересів вітчизни над політичними амбіціями повинен стати головною ознакою державного патріотизму. Патріотична робота в державі повинна спиратися на такі положення: по-перше, наявність єдиної системи патріотичного виховання; по-друге, впровадження заходів з підвищення виховної ролі національних традицій, символіки, виховання в молоді

поважного ставлення до старшого покоління, історії держави, військових традицій; по-третє, створення спеціальних акцій та програм, що формують патріотичну свідомість. Усе це повинно бути в комплексі. Неможливо оминати при цьому і навчальний процес, відповідну підготовку педагогічних кадрів, оскільки особистість учителя відіграє тут чи не найголовнішу, найвагомішу роль.

Підняти духовну складову особистості на висоту щиро перекonanого патріота можливо лише за умови грамотного застосування комплексної системи навчання і виховання підлітків, юнаків у спеціальних закладах, подібних військовим ліцеям. Основними завданнями цих навчальних закладів є надання вихованцям освіти понад об'єм, визначений державними стандартами для повної загальної середньої освіти, забезпечення опанування ними необхідних знань і навичок з військової, правової та фізичної підготовки, формування в них високих моральних і вольових якостей, дисциплінованості, любові до Батьківщини, професії офіцера, підготовка фізично здорових осіб, здатних переносити всі тяготи служби. Тут виховують майбутніх захисників своїх близьких, рідних, Батьківщини; патріотів своєї землі врешті-решт. Адже бути патріотом-захисником – це особливий образ життя і духу справжнього чоловіка. Кращої системи виховання для юнаків, ніж військові навчальні заклади, людство ще не видумало. Ця система виховання заснована на традиціях армії, насамперед, на повазі і підлеглості, відповідальності за свої вчинки та за вчинки товаришів; тут юнаки звикають до чіткої організації своєї діяльності, стають дисциплінованими та організованими. Ось чому з 18 століття заможні дворяни, які мали можливість найняти будь-яких учителів, віддавали своїх синів у кадетські корпуси, мета яких була не тільки підготувати до служби в армії, а й виховати справжнього громадянина Вітчизни. Усі випускники кадетських корпусів мали велику перспективу кар'єрного зростання. Отже, історія військових ліцеїв нараховує сотню років. За цей період змінювалися назви подібних закладів, незмінними залишалися лише основні принципи та ідея військово-патріотичного виховання юнаків, чудові традиції та звичаї.

У стінах ліцею прищеплюється відчуття відповідальності за свої вчинки і вчинки товаришів, гордості за те, що ти – частина великої кадетської спільноти, що ти – надія України. «Честь і слава» – це справжнє чоловіче гасло прикрашає емблему ліцею і є дороговказом для кожного, хто тут працює і навчається.

У системі виховання навчально-виховної роботи ліцеїв з поглибленою військово-фізичною підготовкою патріотичне виховання є чи не найголовнішим, необхідною частиною всього навчального процесу.

Реалізуючи задачі патріотичного виховання в подібних закладах, ми повинні завжди пам'ятати слова великого педагога В. Сухомлинського: «Виховати патріота, який буде готовий віддати життя за Батьківщину, – це означає – наповнити повсякденне життя підлітка благородними почуттями, які б були фоном для всього, що людина в цьому віці пізнає і робить» [2, 184].

Особливе значення при цьому мають уроки, їх тематику необхідно пов'язувати з патріотичним вихованням і пам'ятати, що тільки особистість виховує особистість. На уроках, наприклад, іноземної мови ми з ліцеїстами вивчаємо такі теми, як: «Наш ліцей, його історія, військові традиції», «Є така професія – Батьківщину захищати», «Армія України та англомовних країн світу», «Життя – Батьківщині, честь – нікому», «Мій вибір – служити».

Проводимо тематичні уроки-конференції на теми «Ніхто не забутий, ніщо не забуто», «Без минулого немає майбутнього», проектну роботу «Збережемо пам'ять». На уроках математики, фізики, хімії, інформатики вихованці вирішують завдання на військову тематику, відповідні тексти підбирають учителі української мови для диктантів та переказів.

Важливим завданням учителя на сучасному етапі є створення нерозривного зв'язку минулого та майбутнього. На уроках обговорюємо проблеми армії, в текстах підкреслюємо виховання вольових якостей у підготовці до військової служби, обговорюємо героїчні події, які пережив та переживає наш народ, згадуємо героїв, основною темою є те, що всі вони любили свою країну і воювали за неї до останнього подиху. На превеликий жаль, серед загиблих на сході України військових є і

наші випускники. На своїх уроках я наголошую на тому, що учні повинні вчитися на прикладах цих людей, що вони (учні) – частина великої родини, кадетської спільноти, і не мають права підводити тих, хто в них вірить, хто своїм життям виборів їм можливість учитися, здобувати освіту.

Наприклад, тема «Мій вибір – служити» дає багатий матеріал для патріотичного виховання, цією темою вчитель допомагає визначитись, зробити правильний вибір на користь професії офіцера Збройних сил України.

Будь-який урок виграє, якщо слова вчителя підтверджуються наочними матеріалами: відеофільмами, слайдами, зображеннями. Використання відеоматеріалів примушує ліцеїстів мислити, формувати проблемні запитання для обговорення. Крім того використання наочності включає в пізнавальний процес різні органи сприйняття. Важливо, щоб при опрацюванні кожної розмовної теми на уроках іноземної мови, навчальний матеріал підбирався вчителем з урахуванням аспектів, чи ці знання можна використати в військовій справі і де, коли і як це знадобиться в майбутній професії офіцера.

Важливу роль відіграє проектна діяльність на уроках, участь в Малій академії наук і написання науково-дослідницьких робіт на військову тематику, читання відповідної літератури, написання творів і есе, співпраця з іншими вчителями-предметниками, проведення бінарних уроків з офіцерами-викладачами військових дисциплін, участь у конкурсах патріотичного спрямування, як, наприклад, «Нащадки переможців». Успіх здебільшого залежить від учителя, його особистісних якостей, особистих переконань.

На моє запитання «Що таке, по-вашому, патріотизм?», ліцеїсти часто відповідають, що це честь, відповідальність, служіння Вітчизні, любов до рідної землі. Усе це правильно, але для того, щоб розуміння значень таких понять, як «обов'язок», «честь», «відповідальність», «патріотизм» перейшли в переконання людини, стали дороговказом по життю, були керівництвом до її поведінки і діяльності, ці поняття повинні мати суб'єктивний смисл, тобто зазнати глибокого осмислення.

Виховання патріотизму – це цілеспрямований процес залучення ліцеїстів у різні види навчальної та позаурочної роботи, мета яких – формування такої моральної якості, як патріотизм. З цією метою використовуємо різні форми і прийоми навчальної та позакласної роботи: в ліцеї проводять виховні заходи, зустрічі з ветеранами ВВВ, учасниками бойових дій, учасниками АТО у 2014 – 2015 роках, наші учні відвідують поранених бійців у лікарнях міста, тематичні виставки, музеї, щороку учні беруть участь у майже усіх міських заходах, присвячених визволенню Запоріжжя від фашистських загарбників, великому Дню перемоги; в урочистостях до дня Збройних сил України, проводяться регулярно зустрічі з випускниками ліцею «Захисник», які розповідають про свою службу. Значення формування історичної свідомості, патріотизму, збереження історичної пам'яті в сучасних умовах дуже велике. Адже тільки пам'ятаючи історичний досвід пращурів, молодь вчиться аналізувати минуле і засвоювати сучасне, приймати рішення для власної самореалізації. Ми, нащадки переможців, просто не маємо права забути і не шанувати тих, хто подарував нам майбутнє, хто продовжує це робити, виборюючи наше право на життя, на свободу та незалежність...

Важливим є традиція формування поваги до державної символіки, до прапора ліцею як до святині. Бойовий Прапор – це носій і свідок високого духу та досягнень тієї чи іншої військової частини, символ честі, єдності, це святиня, яка нагадує воїну про священний обов'язок служити Батьківщині. Разом із прапором одне покоління ліцеїстів передає іншому свій досвід, і щирість виконання службового обов'язку, і дух героїзму та відданості здійснюваній справі. Коли виносять прапор під звуки маршу, кожен ніби торкається до історії Вітчизни, подвигів батьків та дідів своїх, чогось вічного і святого. Тільки обраним надається право виносити прапор – святиню ліцею. Це також є великим виховним моментом.

Хочу зазначити, що іноді відчуваєш результат впливу на учнів відразу, але частіше проходить певний проміжок часу, адже «засівають по весні, а врожай знімають

восени життя людського», коли людина дорослішає і складається як особистість. У будь-якому випадку всі спільні зусилля не пройдуть марно, головне, щоб педагоги, офіцери, вихователі діяли спільно, свято віруючи в те, що роблять.

Ми, викладачі і офіцери ліцею, – патріоти своєї справи. Ми всі повинні розуміти, що нам судилося стати учасниками творення української держави, виховувати та вчити молоде покоління. Це велика відповідальність перед власним сумлінням, перед прийдешнім поколінням. Ми маємо добре усвідомлювати, що від нас залежить, як житимуть наші діти та онуки, і робити все, щоб наші учні свідомо дотримувались правил поведінки, гарно вчилися, виховували в собі найкращі людські якості патріота та громадянина своєї Батьківщини, були відповідальними спадкоємцями славетних військових традицій.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

N. GOLUBEVA
Zaporizhya

IMPLEMENTATION OF PATRIOTISM EDUCATION THROUGH THE EDUCATIONAL PROCESS

Cadets, pupils, certainly, come as the first group to accept the patriotism education. In this situation, teachers are the critical guides, and schools and military lyceums are the education platform. It is necessary to make the young know what is patriotism, whether through traditional ways like visiting, reading, etc. or the modern technological methods, such as watching videos, taking some flash history quizzes, etc.

Teachers are suggested to cultivate cadet's and pupils patriotism from things close to them, which will make the meaning of love for motherland more acceptable. National flag, emblem, and anthem are some basic knowledge for cadets. The combinations of traditional and modern teaching as well as in-classroom and out-classroom teaching are efficient for patriotism education with high quality. The personality of teacher, his or her personal qualities, beliefs, own example are very important to educate worthy citizen of Ukraine.

Key words: the patriotism education, teacher, military lyceum, cadets, pupils, the young generation, worthy citizen.

Н. И. ГОЛУБЕВА
г. Запорожье

РЕАЛИЗАЦИЯ ПАТРЕОТИЧЕСКОГО ВОСПИАНИЯ ЧЕРЕЗ УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС НА ПРИМЕРЕ ЛИЦЕЕВ С УГЛУБЛЕННОЙ ВОЕННО-ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКОЙ

Статья посвящена актуальной проблеме нашего времени – важности патриотического воспитания молодого поколения школьного возраста через процесс обучения на примере лицеев с углубленной военно-физической подготовкой, поскольку в системе учебно-воспитательной работы учебных заведений данного типа патриотическое воспитание является одной из основ всего процесса обучения. Особое внимание в статье уделено личности самого учителя, его личностным качествам и личным убеждениям. Автор статьи обобщает собственный практический опыт и излагает конкретные рекомендации по педагогической деятельности, которые обязательно пригодятся тем, кто планирует посвятить свою жизнь обучению и воспитанию молодого поколения, а также тем, кто уже есть участником создания украинского государства.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, личность, учитель, военный лицей, ученик, учебно-воспитательная работа, гражданин.

- вдосконалити методичне та інформаційне забезпечення функціонування системи патріотичного виховання в закладах освіти;
- проводити відповідну підготовку педагогічних кадрів;
- використовувати в діяльності вчителів, вихователів, спеціалістів патріотичного виховання сучасні форми, методи та засоби виховної роботи;
- не забувати про власний приклад та активну громадянську позицію;
- формувати позитивне відношення учнів до військової служби та позитивну мотивацію в молодих людей відносно проходження військової служби та професії – служити Батьківщині;
- залучати учнів у різні види навчальної та позаурочної роботи, мета яких – формування такої моральної якості, як патріотизм;
- за основу взяти навчально-виховну концепцію військових ліцеїв.

Список використаних джерел

1. Програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Шкільний світ. — 2010. — № 33 (545). — № 33. — С. 3—36.
2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю / В. О. Сухомлинський. — К.: Рад. шк., 1988. — 304 с.

Стаття надійшла до редколегії 13.03.2015